

Dit boek, het vervolg op *Taal is zeg maar echt mijn ding*, verscheen in 2012. Nederland leek op het Nederland van nu, maar op sommige punten was het heel anders. Mark Rutte was onze premier, Beatrix zou nog een paar jaar onze koningin blijven en sterren als Michael Jackson en Marco Borsato werden nog algemeen geadoreerd. Corona bestond nog niet, en toen ik gevaccineerd gefascineerd raakte door het woord vaccinatie, kwam dat door de Mexicaanse griep.

VOORWOORD

Ook als je zegt: ik ben geen taalpurist, dan denken mensen dat je een taalpurist bent. Als je je bezighoudt met taal, dan zul je ook wel vinden dat mensen alles 'goed' moeten uitspreken en uitdrukken.

Ik ben geen taalpurist. Taalpuristen zijn mensen die zó ontzettend genieten van de Nederlandse taal dat ze er een beetje opgewonden van raken. Ze worden verdrietig als ze iemand 'hun hebben' horen zeggen. Dit zijn zeurpieten die vermoedelijk vies eten en slechte sex hebben. Maar ik heb er verder geen onderzoek naar gedaan.

Ik ben geen taalpurist, want daarvoor vind ik taal veel te leuk. Vooral als je erdoor verrast wordt.

Een tijdje geleden zat ik in een trein in het oosten van het land. Naast mij kwamen twee jongemannen zitten, ze waren mid-twintig, ze zagen er stoer uit. Ze hadden baarden, maar van het coole soort, en een van de twee had ook nog een hoedje op om dat hippige te benadrukken.

Ze gingen zitten, en het eerste wat de een tegen de ander zei was: 'Zoooo. Als we in Enschede zijn wil ik écht even je naaimachine lenen.'

Dit was het laatste wat ik had verwacht.

Kort daarop zag ik een heel erg softe man met sandalen met sokken erin. Hij zei in zijn telefoon: 'Maar kun jij aangeven hoe lang je er dan niet bent? Kun je anders aan die psycholoog vragen of hij een indicatie kan geven van hoe lang die depressie gaat duren? Want ik zit ook met mijn planning. Ja, kun je dat vragen? Bedankt man.' Dit klonk allemaal helemaal niet sandaal-met-sok-erin. Vooral dat 'bedankt man' stond hem heel erg vreemd.

Als het over kleding gaat, dan kun je nog wel eens zeggen: 'Leuke broek, maar hij staat je niet.' Bij taal gaat dat niet. 'Sorry, maar uw taal staat u niet.'

Alleen pubers doen dat, bij hun moeder, als die in een onbewaakt moment van moderniteit ineens iets 'vet' vindt. 'Mahammmm,' zeggen ze dan, en de moderne moeder zegt dan: 'Dat mag ik toch wel zeggen? Jullie zeggen het ook.' Maar ze weet het diep in haar hart natuurlijk donders goed: pubertaal staat haar niet.

Over zulk soort dingen denk ik graag na. Dat de ene persoon 'hun hebben' zegt en de andere persoon niet, dat is mij eerlijk gezegd worst.

Ik ben geen taalpurist. Ik vind taal juist leuk.

PS: Veel van de stukken in dit boek verschenen elders in andere vorm. Ik schreef ze bijvoorbeeld voor *NRC.next*, of ik las ze voor in het radioprogramma *Klare Taal* van

Arie Bras, van Radio Nederland Wereldomroep. Sommige tekeningen verschenen eerder op de achterpagina van *NRC Handelsblad*. Veel van de teksten in de tekeningen werden geuit door u. Gehoord op straat, op de radio, in de trein. Waarvoor dank.

LEUK-LEUK

In het Nederlands kun je vrij veel woorden verdubbelen. Leuke woorden zijn dat. Denk aan hè hè, kom kom, nou nou, zo zo, gut gut en poe poe.

Er is een andere categorie verdubbelingen, en die is nog veel leuker. Meisje 1: 'Hij studeert Nederlands. En hij roeit. Hij is wel leuk.' Meisje 2: 'Oké... Maar is ie leuk? Of is ie leuk-leuk?' 'Leuk' betekent dat iemand aardig is, maar dat is je broertje ook. Leuk-leuk betekent dat je je kunt voorstellen dat er uiteindelijk dingen gaan gebeuren zonder onderbroek. (In het Engels komt deze dubbeling trouwens ook voor. 'Do you like him? Or do you like him like him?')

Dit soort dubbelingen zijn geloof ik bedoeld om de 'serieuzere' vorm van het oorspronkelijke woord uit te drukken. 'Ik ben niet echt een meisje-meisje', want meisje-meisjes, dat zijn archetypische meisjes, die altijd roze dragen en nooit naar de wc gaan – of alleen voor kleine plasjes.

Nog een voorbeeld: 'Ik ben gestopt als invalhulp op

het kinderdagverblijf, ik werk nu bij het ministerie. Leuk, maar wel echt een baan-baan.' Niet alleen maar geld verdienen, nee, je dient je nu serieus en volwassen te gedragen, want je hebt een baan-baan.

Het is breed toepasbaar. Wie bijvoorbeeld de stap van appartement naar 'huis met tuin en zolder' heeft gemaakt, heeft nu eindelijk een huis-huis.

Je kunt er zelf creatief in zijn. Gehoord: 'Ik was niet echt een student-student.' (Ergo, ik studeerde wel, maar zoop niet, zat niet bij een vereniging, en had geen wisselende contacten.)

Die creativiteit omtrent verdubbeling kan ook te ver gaan. Er zijn mensen die zo enthousiast zijn over het verdubbelen, dat ze het doen op een totaal onbegrijpelijke manier. Ik heb wel eens iemand horen zeggen: 'De sfeer was echt, zeg maar, gezellig-gezellig.' Betekent dat dan echt gezellig? Of juist nepgezellig, met stukjes uitgedroogde leverworst op prikkertjes? Hm. Nogal vaag-vaag.

EVEN

‘Hee, even. Als iedereen gewoon even normaal en rustig luistert dan kan Gerard-Jan gewoon vertellen over zijn buxushaagproject en dan kunnen we daarna gewoon aan de koffie. Goed? Goed.’

O, MAG IK DAT?

Gottegot, wat mogen we toch veel tegenwoordig. Als je het vergelijkt met de Middeleeuwen of zo. Met vakantie, passief én actief stemrecht, noem maar op.

Misschien is het daarom dat het woord ‘mogen’ zo enorm in zwang is geraakt.

Bevind je je in een horecagelegenheid en wil je afrekenen middels de pinpas, dan is het meteen: ‘U mag even de pas door de gleuf halen’, wat vagelijk obscene klinkt, maar dat terzijde. Het gaat hier om het mogen. Bedoeld wordt: moeten. Maar dat is natuurlijk onbeleefd. Begrijpelijk, want die hele Befehl-ist-Befehlmentaliteit is alweer een ruime zestig jaar niet echt *hot* meer.

‘Mogen’ is weliswaar beleefd, maar het heeft ook iets heel schooljufferigs. ‘Jullie mogen je dicteeschriftjes pakken.’ En: ‘Jij mag héél snel je mond gaan spoelen, jongedame.’ Of: ‘Jij mag even op de gang gaan staan tot je weer afgekoeld bent.’ Heel fijn, dat dat mag.

In het ziekenhuis is het ook een festijn van dingen die mogen. Je mag je kleren even uitdoen, dan mag je even op de tafel gaan liggen, dan mag je even tot tien tellen en dan zijn we zo weer klaar. Er zou natuurlijk

ook gewoon een verzoek geformuleerd kunnen worden. ‘Zoudt u op de tafel willen gaan liggen?’ Maar waarschijnlijk lijkt dat toch te veel op de opening van een discussie (‘Nou, willen, willen, ik wíl eigenlijk helemaal niet op die tafel. Nu ik erover nadenk.’).

Eigenlijk overal waar een vage machtsverhouding bestaat die niet uitgesproken wordt, is er sprake van ‘mogen’. Als er wel op een duidelijke manier iets wordt bevolen, dan wordt meestal ‘dienen’ gebruikt. ‘U dient uw papieren bekertjes in de GROENE afvalbak te deponeren!’ Geen wonder dat zulk soort taal alleen geschreven wordt. In gesproken vorm zou het te gênant zijn en zou het al snel worden: ‘U mag uw bekertje daarin gooien, hoor. Hallo. Uw bekertje. Mag daarin. Juist. Dank u.’

Er zijn mensen die zich zo doodgeren aan ‘mogen als bevel’, dat ze elke keer als ze hun pas door de gleuf mogen halen, wanhopig roepen: ‘O, mag ik dat!’ Deze mensen worden nooit begrepen.

WEES VOORZICHTIG MET JEZELF

‘Na drie maanden werken in die kantoorboekhandel heb ik echt tegen mezelf gezegd: “Lidy, dit is roefbouw op je lichaam.”’

EN DAN ZIT JE ERAAN VAST

Ik koester warme gevoelens voor een snackbar in Amsterdam-Oost die Snackbar ‘Hallo’ heet. Vooral die aanhalingstekens vind ik lief. Ik denk dat alles al geregeld

was rondom de nieuwe snackbar, en dat toen bij de notaris ineens de naam opgeschreven moest worden. De snackbarhouder in spe was dat vergeten, en heeft toen in blinde paniek 'hallo' opgegeven. Toevalligerwijs een gouden greep, want niemand vergeet Snackbar 'Hallo'.

Winkels krijgen wel vaker een naam die alleen in een toestand van verminderde toerekeningsvatbaarheid bedacht had kunnen worden. In Ridderkerk zag ik een woondecoratiewinkel die Sophie's Choice heet. Het doet er blijkbaar niet toe dat die naam refereert aan een uiterst droeve film over een vrouw (gespeeld door Meryl Streep) die gedwongen wordt te kiezen welke van haar twee kinderen vermoord zou worden in Auschwitz.

Het gekke is: de woondecoratiewinkel in Ridderkerk is niet de enige Sophie's Choice. Ooit zag ik al een schoonheidsinstituut dat ook zo heette.

Enig zoeken op internet leert dat het daar niet bij blijft. Verschillende kapsalons heten zo. En een Belgische bloemenwinkel (ook voor rouwstukken).

Ook in Engelstalige landen doet Sophie's Choice het goed. Een *fish and chips*-zaak in Birmingham. Een modewinkel in Leeds. En niet te vergeten: in Australië maakt het bedrijf Sophie's Choice natuurlijke hondensnoepjes – zonder toevoegingen!

Waarschijnlijk heet bij al deze bedrijven de eigenares Sophie. Deze Sophie heeft zo'n beetje vagelijk gedacht: was er niet een film met mijn naam erin? 'Het

was mijn keuze om eindelijk mijn eigen bloemenzaak te hebben... dus ik noem hem Sophie's Choice!' Het trieste is dat er blijkbaar niemand in de omgeving van zo'n Sophie is geweest die heeft gezegd: 'Meid, enig, maar denk er nog eens over na.'

Overigens heb je het bij andere gruwelijke oorlogsfilms minder. Goed, er blijken behoorlijk wat restaurants te zijn die Goodmorning Vietnam heten. Maar 'Schindler's List, voor al uw bruidsarrangementen', dat zie je nog niet.

KNOTS

Ik hoorde iemand zeggen: 'Ik ga gewoon de héle kerst lekker knus naast die kerstboom zitten!' 'Knus' betekent niet alleen knus, maar klinkt ook knus.

Andere knusse woorden zijn (en hier kunnen natuurlijk individuele verschillen bestaan): jottem, joe-pie, knurft, ratjetoe, snufferd, bups ('met de hele bups'), en knots (in de betekenis van 'gek'). Het woord 'knots'